

Hassas Konular

Dünya Ekonomi Bunalımının Türkiye'ye Sosyal ve Psikolojik Yansımaları: İntiharlar-Ekonomik Krizi*

Tunç Boran

4 Nisan 2009

Bu konuşma, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalında Merhum Hocam Prof. Dr. M. Cihat ÖZÖNDER'in danışmanlığında hazırlanmış olduğum "1993-2002 yılları arasında Türkiye'de İntihar Oranlarının Sosyolojik Değerlendirilmesi" tez çalışması kaynak alınarak hazırlanmıştır.

Devlet İstatistik Enstitüsü 2003 yılı verilerine göre Türkiye'de 2.705 intihar vakası tespit edilmiştir. Sayısal olarak bakarsak Türkiye'de her 3,5 saatte bir "1" intihar gerçekleşmektedir. Böyle bakıldığında aslında intiharın sosyal bir problem olduğu açıkça görülmektedir. Öbür yandan, dünya ülkelerinin intiharı oranı ile karşılaştırınca Türkiye, dünyanın en düşük intihar oranlarından birine sahiptir. Diğer Müslüman ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de intihar oranları düşüktür. İslamiyet bireyin toplumsal sistemle bütünleşmesi işlevini yerine getirdiği için intihar eğilimini azaltmaktadır. İslamiyet bir toplum oluşturabildiği ve o toplumla bireyi bütünleştirdiği için intihara engel olabilmektedir. Türkiye'nin intihar oranının düşüklüğünü yalnızca dinsel inançla açıklamak mümkün değildir. Din bir toplumu belirleyen kültürel yapının yalnızca bir etkenidir. Hiçbir kültür tamamen dine dayalı olamaz. Çünkü ne kadar ayrıntılı olursa olsun, bir din asla insan yaşamının tüm alanlarını kapsayarak karşılayabilecek tüm durumları tahmin edemez. Kültürden etkilenmeyen hiçbir din yoktur ve kutsal kültürün aracılığı olmaksızın insanlar için kesin anlam taşımaz (Parekh 2002:189-190). Bu düşünceden hareketle, İslamiyet'in Türk toplumunda intiharı engelleyici tek unsur olduğunu söylemek mümkün değildir. Türk kültürünün İslami emirleri algılayış biçimi ve dayanışmacı ruhu intiharı engelleyen en önemli faktörlerden biridir. Durkheim'ın belirttiği gibi her ulusun kendine özgü olan ve gönüllü ölümlerinin sayısını belirleyen bir toplumsal intihar eğilimi vardır (Durkheim 2002:346). Türk ulusunun intihar eğilimi düşüktür. Durkheim'ın belirttiği gibi, (2002:352-353) her toplumun bugünden yarına değiştiremeyeceği bir mizacı olduğundan ve bu intihar eğiliminin kökeni toplumsal kümelerin manevi yapısında yer aldığından, Türk toplumunun intihar eğiliminin düşüklüğünü o manevi yapıyı oluşturan değerlerde ve yapılarda aramak gerekmektedir. Araştırmamızda zaman zaman belirttiğimiz gibi, İslamiyet'in intihara koruyucu etkisinin yanında, dinsel öğelerin Türk toplumunda nasıl anlaşıldığı ve Türk toplumunun dayanışmacı kültürel dokusu da intihar eğilimini azaltan faktörler arasındadır.

Türkiye'nin 2001 yılında yüz binde 3,77 olan intihar oranı dünya ölçeğinde düşük olmakla birlikte araştırmamızda konu olan 1993-2002 yılları arasında Türkiye'de gerçekleşen intihar olaylarının artışı dikkat çekicidir.

- 1993 yılında 1229 olan intihar vakası 2001 yılında 2584'e çıkmıştır. Bu da anılan yıllarda intihar vakası sayısının %100 arttığını göstermektedir.
- 1993 yılında yüz binde 2,07 olan intihar oranı 2001 yılında yüz binde 3,77'e çıkmıştır.
- 1990'lı yıllarda yüz binde 2'lerde gezinen intihar oranı, 2001 yılından itibaren yüz binde 3 sınırını aşmıştır.

* 4 Nisan 2009, KÖKSAY Cumartesi Konuşmaları kapsamında yapılan konuşmanın metnidir.

Türkiye'de 1993-2002 yılları arasında meydana gelen intihar olaylarının resmi istatistiklere yansıyan sonuçlarına bakıldığında, ortaya çıkan tablo şudur:

Tablo 1: 1993-2002 Yılları Arası İntihar Oranları

Yıl	Yıl tahmini nüfus (1.000)	İntihar sayısı	İntihar oranı Yüz binde
1993	59.491	1.229	2,07
1994	60.612	1.536	2,53
1995	61.737	1.460	2,36
1996	62.873	1.815	2,89
1997	64.015	1.990	3,11
1998	65.157	1.890	2,90
1999	66.293	1.853	2,80
2000	67.420	1.802	2,67
2001	68.529	2.584	3,77
2002	69.626	2.301	3,30

Kaynak: DİE İntihar İstatistikleri, 2005

Tablo 1'den anlaşılacağı üzere son on yılda Türkiye'de intihar oranları yıl bazında anlamlı artışlar görülmektedir. 1993 yılında 1.129 olan intihar vakası gözlenirken, 2001 yılında % 100'den fazla bir artışla 2.584 intihar vakası kayıtlara geçmiştir. Türkiye'de intihar oranının düzenli bir şekilde artışı gözlenmektedir. 2001 yılına kadar Türkiye'de hiçbir yıl, yıllık intiharlar toplamı 2.000'e ulaşmazken, 2001 yılında ani bir yükselişle 2.584'e yükselmiştir. 2001'de yükselen intihar rakamları, ertesi yıl olan 2002 yılında intihar rakamları eski seviyesine dönmemiş, belli oranda sabit kalmıştır. Devlet İstatistik Enstitüsü 2003 yılı verilerine göre ise intihar rakamları 2.705'e yükselmiştir. Böylelikle 2001 yılında başlayan intihar artışı devamlılık göstermiştir. Türkiye'de İntihar Tarihi bölümünde gördüğümüz gibi 1982'de artış gösteren intiharlar, 1994 yılına kadar belirli bir aralıkta seyretmiş, çok büyük artışlar ya da azalışlar göstermemiştir. Tablo 1'de görüldüğü gibi 1994'te görüldüğü intihar oranı yüz binde 2,5'a ulaşmış o yıldan sonra küçük artışlar göstermiş, 2001 yılına kadar intihar sayısı ise 1.800-2.000 aralığında kaydedilmiştir.

Bu değerlendirmeler ışığında istatistiklerin işaret ettiği iki yıl anlamlı hale gelmektedir. 1994 ve 2001 yılları intihar istatistikleri açısından önemli yıllardır. Nispi artışlar bu yıllarda ama özellikle 2001 yılında kaydedilmiştir. Türkiye tarihi içinde 1994 ve 2001 yılları aynı olaylarla anılan yıllardır. 1994 ve 2001 yıllarında Türkiye ciddi ekonomik krizler yaşamıştır. Ekonomik krizlerin intihar oranları ile ilişkisini incelemek gerekmektedir.

1994 yılında ünlü 5 Nisan kararları çerçevesinde TL/dolar kurunun yaklaşık % 40 artışla 32.000'e çıkarıldığı açıklandı. Kur, ertesi gün % 25 daha artarak 40.000'i geçti. Hükümet faizleri düşürmeyi bir kenara bırakmış, vadesi bir aya kadar düşen bono ihalelerinde % 145 yıllık basit faizle borçlanıyordu. Ani ve yüklü devalüasyon sayesinde ithalat çökünce cari denge açığı da ortadan kalktı ve 3 milyar dolar fazlaya döndü. Karşılığında ise, ekonomi % 6 küçülürken, enflasyon toptan eşya fiyatlarında %150, tüketici fiyatlarında ise %126'ya yükseldi (Özel 2005:157).

1993 yılında 1.229 intihar vakası ve yüz binde 2,07 intihar oranı varken, ekonominin % 6 küçüldüğü 1994 yılında 1.536 intihar vakası görülerek intihar oranı yüz binde 2,53'e çıkmıştır. Türkiye'de, 1994 yılında yaşanan ekonomik krizin intihar oranlarına yansımaları açıkça görülmektedir.

Türkiye ekonomi tarihinin en ağır ekonomik krizlerinden biri de 2000 Kasım ayında başlayıp devam eden süreç içinde 2001 Şubat ayında patlak veren krizdir. 19 Şubat Pazartesi günü Cumhurbaşkanı ve Başbakan arasında siyasi bir tartışma yaşandı ve yine aynı gün bankalar, 7,6 milyar dolara ulaşan bir döviz talebiyle Merkez Bankasına hücum

ettiler. Bankaların döviz talebini karşılayamayan Merkez Bankası belli bir kurdan döviz satma taahhüdünden vazgeçerek, döviz kurlarının nereye gideceğini döviz piyasasındaki arz ve talebin belirlediği bir kur rejimine geçti. Merkez Bankasının dalgalı kur rejimine geçiş kararı piyasalara devalüasyon olarak yansdı. Yaşanan devalüasyon sonucu DİE'ye göre 2001 yılında Türkiye ekonomisi yaklaşık % 10 küçüldü (Özel 2005:178-179).

Rakamlar, 2001 Şubat ekonomik krizin yıkıcı etkilerini göstermektedir. DİE'ye göre, 2001'in ilk günü 1 dolar 667 bin, 1 mark 325 bin lira iken; 2001'in son günü dolar 1 milyon 450, mark ise 650 bin lira oldu. Aradaki fark felaketin boyutunu gösteriyor. Yaşanan devalüasyonla birlikte Tablo-2'de görüleceği gibi kişi başına düşen milli gelir azalmıştır. Türk toplumu ciddi şekilde yoksullaşmıştır.

Tablo-2: Yıllara göre kişi başına düşen GSMH

Yıl	Kişi Başına Düşen Milli Gelir ABD \$
1995	2.760
1996	2.926
1997	3.011
1998	3.175
1999	2.798
2000	3.095
2001	2.261

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü, 2005

Ekonomik kriz dönemlerinde yaşanan yoksulluğun diğer nedeni de pek çok kişinin işsiz kalmasıdır. DİE tahminlerine göre, 2000 yılında 1 milyon 452 bin olan işsiz sayısı, 2001'de 450 bin artışla 1 milyon 902 bine çıktı. 2002'de ise işsizler ordusuna 510 bin kişi daha katılarak mevcut işsiz sayısını 2 milyon 412 bine yükseltti. Bu sonuçlara göre, 2001 ve 2002 yıllarında işsiz sayısındaki artış yüzde 67 oldu. Bu rakamlar 2001'de yaşanan ekonomik krizin istihdamdaki etkilerinin ne denli derinleştiğini, 1 milyonun üzerinde yeni işsiz olduğunu gösteriyor. 2001 Şubat ayındaki krizin hemen ertesinde pek çok işyeri faaliyetlerini durdurmuş, bir kısmı da kapanmıştır. Türkiye'de yıllara göre açılan ve kapanan işyeri sayıları Tablo 3'de görülmektedir. Buna göre, 2001 yılında açılan işyeri sayısı azalmış, kapanan işyeri sayısı artmıştır. 2002 yılına gelindiğinde kapanan işyeri sayısındaki artış sürerken açılan işyeri sayılarının da artış gözlenmiştir.

Tablo- 3 Türkiye'de Yıllara göre Açılan ve kapanan İşyerlerinin Sayısı

Yıl	Açılan İşyeri	Kapanan İşyeri
1998	12.398	7.891
1999	17.259	6.894
2000	15.668	9.196
2001	12.378	10.883
2002	17.536	12.070

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü, 2005

Ekonomik göstergelerin tamamı bizi bir sonuca, bir gerçeğe ulaştırmaktadır. 2001 Ekonomik Krizi sonrası milyonlarca insanın etkilendiği, yoksullaştığı ve sosyal yaşantıların kötüleştiği bir gerçektir.

Türkiye de 2000 yılında intihar vakası 1.802, intihar oranı yüz bin de 2,67 iken; 2001 yılında intihar vakası 2.584'e intihar oranı, intihar oranı yüz binde 3,77'e ulaşmıştır. Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Çok açık ve net bir şekilde 1994 ve özellikle 2001 Ekonomik krizleri intiharları tetiklemiştir.

Durkheim, ekonomik krizlerde toplumun düzenleyici gücünün zayıflamasının bireyleri nasıl etkilediği şöyle açıklamaktadır:

"Ekonomik yıkım durumlarında, kimi bireyleri birdenbire o zamana değin buldukları konumun aşağısına itiveren bir sınıf alçaltma olayı olur. Böylece bu bireyler isteklerini azaltmak, gereksinimlerini daraltmak, kendilerini daha çok denetlemek zorunda kalırlar. Toplumsal etkinin bütün yararları onlar bakımından kaybolmuştur. Sonuç olarak zorla kabul ettirilen duruma uymazlar ve böyle bir şeyin tasarımı bile onlar için çekilmez olur; onları daralmış bir yaşamdan, daha onu denemeden koparan acılar işte buradan kaynaklanıyor (Durkheim, 2002:289)."

Durkheim'ın belirttiği gibi, toplumun düzenleyici görevinin zayıfladığı ekonomik kriz dönemlerinde yoksullaşan insanlar bu yeni "yoksulluk" durumuna uyum sağlayamazlar. Türkiye'de 1994 ve 2001 yıllarında ekonomik krizlerde gerçekleşen kuralsızlık (anomik) intiharları da kelimenin tam anlamıyla bu nedenlerle gerçekleşmiştir.

2001'de yükselen intihar rakamları, ertesi yıl olan 2002 yılında intihar rakamları eski seviyesine dönmemiş, belli oranda sabit kalmıştır. Devlet İstatistik Enstitüsü 2003 yılı verilerine göre ise, intihar rakamları 2.705'e yükselmiştir. Böylelikle 2001 yılında başlayan intihar artışı devamlılık göstermiştir.

Araştırmamıza konu olan yıllarda Türkiye'de intihar oranları artmıştır. Özellikle 1994 ve 2001 yıllarında intihar oranlarında artış gözlenmiştir. 1994 ve 2001 Ekonomik Krizleri sonrası milyonlarca insanın etkilendiği, yoksullaştığı ve sosyal yaşantıların kötüleştiği bir gerçektir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Çok açık ve net bir şekilde 1994 ve özellikle 2001 Ekonomik krizleri intiharları tetiklemiştir. Toplumun düzenleyici gücü, ekonomik krizler nedeniyle yara almış, bu da intihar oranlarına ve sapan davranışların artmasına neden olmuştur. Türkiye'de intihar artışı sağlıksız ve devamlılık gösterecek bir yapıdadır. Türkiye'de ekonomi politik kararlarda alınan yanlış kararlar sonucu patlak veren ekonomik krizler toplumun düzenleyici görevini zayıflatmış, bu da kuralsızlık (anomik) intiharları arttırmıştır.

İntihar oranlarının artışını tümüyle ekonomik nedenlerle açıklamak yeterli midir? Ya da ekonomik krizler bireyleri neden bu kadar etkilemiştir? Türkiye'de daha önce yaşanan 1947, 1958, 1970, 1978 devalüasyon kararları ve yaşanan ekonomik krizler intihar oranlarını bu ölçüde etkilemezken 1994 ve özellikle 2001 ekonomik krizleri intihar oranlarını neden bu kadar arttırmıştır? Bu ve bunun gibi sorular, intiharların tek bir nedenle açıklanamayacağını ortaya koymaktadır. Öncelikli olarak kentleşme ve endüstrileşme intihar oranları arasında ilişkiyi ortaya koymak gereklidir. Kentleşme ile intihar oranları arasında anlamlı bir ilişki olduğu araştırmalarda ortaya konmuştur. Literatürde kentlerde, kırsal alanlara göre intihar oranının daha yoğun olduğunu gösteren birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Kent yaşamı, kentsel değerler, intihar oranını arttıran ya da daha doğru bir söylemle bireyi intihardan daha az koruyan bir yapıya izin vermektedirler. Kentleşme oranı ve değişen toplumsal yapı 2001 ekonomik krizinin insanları neden daha yoğun biçimde etkilediğini açıklamaktadır.

Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre, 1927'de yüzde 24 olan kentleşme oranı, 1960'da yüzde 30 civarında iken, 1980'de yüzde 43'e çıkmış, 1990'da yüzde 58'e ulaşırken, 2000 yılında kentleşme oranı yüzde 66'a ulaşmıştır. Rakamların da gösterdiği gibi 1960'dan itibaren köyden kente yoğun bir göç başlamış, 1980'den itibaren bu göç yoğunlaşarak artmıştır. Bu göç hareketi kentlerin dengesiz ve kontrolsüz bir şekilde büyümesine neden olmuş, büyük kentlerde gecekondulu mahallerinin oluşmasına yol açmıştır. Bu büyük göç dalgası sonucunda toplumun düzenleyici gücü azalmış, kentle bütünleşemeyen büyük kitleler kentlerin kenarında geleneksel köy yapısı ile kent değerleri arasında kalmışlardır. Ancak 1960'larda hatta 1950'lerde başladığını söyleyebileceğimiz göç dalgası, bir anda kente gelen bireyleri sapan davranışlara itmemiştir. Göç dalgası, araştırma konumuz olan intiharları ilk planda tetikleyeceği bir etki yaptığı söylenemez. Batman'daki kadın intiharlarını incelediğimiz bölümde aktardığımız gibi, intihar edenlerin çoğunluğu kente yeni gelenler değil, kentte en az 16 yıldır yaşayanlar oluşturmaktadır. İntihar olaylarında, ani yerleşim yeri değiştirme olgusu etkili olmamaktadır. Kente yeni gelenler değil, kente belli bir süre önce yerleşenler intihar etmektedirler. Bunun nedenleri ne olabilir? Kente köyden yeni gelenler geleneksel değerleri devam ettirmekte, kentle ilgili değerlere kendilerini uzak hissetmektedirler. Eski yapıyı korumakta, eski değerler bütünleştirici ve koruyucu bir işlev görmektedirler. Yine hemşeri ya da bölge dayanışmacılığı yine bireyler üzerinde aynı işlevi yerine getirmektedir. Bir de eklenmesi gereken önemli bir nokta, Türkiye'de köyden kente göçün bir anda

gerçekleşmediği gerçeğidir. Köyden kente gelen aileler, köydeki topraklarını hemen satmamakta ve köyde kalan akrabaları ile ilişkilerini devam ettirmektedirler.

Ancak köyden kente göçün ilerleyen yıllarında kente uyum sağlama isteği ve kentsel değerlerin ağır basması sonucu yeni sorunlar ortaya çıkmaktadır. Özellikle ikinci kuşak olarak adlandırabileceğimiz kuşakla ebeveynleri arasında bir değerler çatışması ortaya çıkmaktadır. Bu çatışma ortamı, toplumun düzenleyici gücünü azaltmaktadır. Bireyin istekleri ile ailenin ona koyduğu ve bireyin artık önemsemediği kurallar bireyi farklı bir bunalıma itmektedir. Bireyi koruyan toplumsal kurallar artık geçerliliğini yitirmektedir. Ancak yine de kentli değerler de içselleştirilmemiştir. Bu ciddi bir bunalım nedenidir. Ayrıca köyle ilgili toprak-akraba bağlantıları yitirilmiş ya da azalmıştır. Bu da hem ekonomik yönden hem de toplumsal yönden koruyucu etkinin azalmasına yol açmıştır.

Görüldüğü gibi intiharın etkileyen faktör kentin artan nüfusu değil, kentli nüfusun niteliği ile ilgilidir. Göç, tek başına intihar nedeni değildir. Göçle birlikte gelen ve ilerleyen yıllarda iyice açığa çıkan değerler çatışması, intihar nedeni olarak ortaya çıkmaktadır. Kent ile köy arasında kalmış, toplumun ve aile, din gibi toplumsal kümelerin bütünleştirici işlevini yerine getirememesi sonucu bencil intiharlar ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda sayıldığı gibi kentleşme başlı başına intiharlar için nedensellik teşkil etse de, ekonomik krizlerin bireyleri daha yoğun biçimde etkilemesine de neden olmaktadır. Türkiye ekonomisi tarihinin önceki devalüasyon kararlarının ve ekonomik krizlerinin 2001 ölçeğinde intihar oranını arttırıcı etkisinin olmamasının nedeni, yoğun köy nüfusudur. Ekonomik krizler kendi besin kaynaklarını kendileri üreten köylüleri, kentliler kadar etkilememektedir. Bir diğer nedense köy toplumunun bütünleştirici yapısının daha yoğun olmasıdır. Ancak yalnızca köy-kent nüfus oranları değil, daha önce belirttiğimiz gibi, kent nüfusunun niteliği de önemlidir. 1970 hatta 1980'li yıllarda kente göç edenlerin köyle bağlantılarının devam etmesi, köyden, akrabalarından ciddi ekonomik yardımlar almaları yine onları ekonomik krizlere karşı koruyabilmekteydi. Türkiye'de günümüzde bu yapının tamamen ortadan kalktığını söyleyemeyiz. Ancak bunun bir çözülme sürecinde olduğu da bir gerçektir. Kent nüfusunun yoğunluğu, kent nüfusunun niteliğinin değişmesi, toplumu bütünleştiren ve bireyi koruyan değerlerdeki yıpranmalar 2001 ekonomik krizinden bireylerin daha yoğun bir şekilde etkilenmelerine neden olmuştur. Bunun bir sonucu olarak, 2001 ekonomik krizi intihar oranlarını arttırmıştır.

1993-2002 yılları arasında meydana gelen intiharların cinsiyete göre dağılımına baktığımızda erkekler kadınlara göre daha fazla intihar ettikleri gerçeğine ulaşıyoruz. İntiharların % 60'ı erkek, % 40'ı kadın intiharlarından oluşmaktadır. Başka bir deyişle 1 kadın intiharına karşılık 1,5 erkek intiharı gerçekleşmektedir. Kadınların sosyal alana erkeklerden daha az katılmaları kadınların bir takım sorunlarla daha az karşı karşıya gelmelerini sağlamaktadır. Bu da kadın intiharlarını daha düşük tutmaktadır. Ancak kadın intiharları, erkek intiharlarını başta Batman olmak üzere bir kaç Doğu ve Güneydoğu kentinde geçmektedir. Bunun nedeni kadınların sosyal hayata daha fazla katılmaları değildir. Tam tersine böyle bir talebi olan kadınların feodal değerler ve güçler tarafından engellenmesidir. Kısacası, değişen bireyle birlikte toplumsal yapının aynı hızda değişmemesi, özellikle kadının özgürlük alanının artık kadına yetmemesidir. Terörün boğucu ve insanları umutsuzluğa sürükleyen etkisi de bu intiharların artmasına neden olmaktadır.

İntihar oranlarının yaş gruplarına göre dağılımında ise:

- İntiharın en yoğun olduğu yaş grubu 15-24 yaş aralığıdır. Birey olmanın eşliğinde olan genç insanlar birey olmanın, farklı bir yetişkin olmanın doğurduğu çatışma ortamından etkilenmektedirler. Bireyselleşme ile birlikte kendi içlerine kapanarak, kendilerini soru ve gözlem alanı haline getirmelerine yol açar. Bireyselleşme ile birlikte toplumsal yapı ile çatışma noktaları artar. Çatışma ve çatışmalar sonucunda toplumun bütünleyici yapısının bireyselleşme sonucu etkisiz hale gelmesi, bireyi intihara sürüklemektedir.
- İntiharın ikinci en yoğun olduğu yaş grubu 25-34 yaş aralığıdır. Yaş ilerledikçe intihar oranı da düşmektedir.
- İntihar oranlarının en düşük olduğu yaş grupları ise, 65-75+ yaş aralığı ve 15 yaş altı yaş aralığıdır. Çocuklarda ve yaşlılarda intihar oranının düşüklüğü, bu yaş gruplarında sosyalleşmenin daha az olmasından kaynaklanmaktadır.
- Yaş gruplarının cinsiyetlere göre dağılımında ise şu sonuçlar elde edilmiştir:
- 15 yaş altı ve 15-24 yaş aralığında kadın intihar oranları erkek intihar oranından fazladır. Bu yaş gruplarında belirttiğimiz gibi birey haline gelme çabası içindeki gencin, toplumsal yapı ile çatıştığından söz etmiştik.

Ancak bu çatışma kadınlarda erkeklerden daha yoğundur. Kültürel yapının kadınlara uygun gördüğü rollerle, kadınların kendileri için uygun gördükleri, hayal ettikleri roller arasında çatışma meydana gelmektedir. Kısacası bu çatışma kadınlarda çok daha sert olmaktadır. Bu nedenle de bu yaş aralıklarında kadınlar daha çok intihar etmektedirler. Özellikle toplumsal yapının kadınlar için daha katı olduğu doğu ve güneydoğu kentlerinde bu yaş aralıklarında kadınlar daha çok intihar etmektedirler. Batı Anadolu'da ise bu tür intiharlar daha az yaşanmaktadır.

- 24 yaşından sonraki yaş gruplarında erkek intiharları, kadın intiharlarından fazladır. Bu durumun özellikle toplumsal hayata erkeklerin kadınlara göre daha fazla karışmış olmalarından kaynaklanmaktadır. 24 yaşından sonra nüfusun genelini evlendiğini düşünecek olursak, evliliğin kadını erkeğe göre daha fazla intihara karşı koruduğu gibi bir izlenim doğabilir. Ancak bu saptama doğru değildir. Kadının intihara karşı koruyan asıl etken, kadının toplumsal hayata daha az karışmış olmasıdır.

Medeni hal ve bakmakta yükümlü olduğu kişi sayısı ile intihar oranları arasındaki ilişkinin sonuçları ise:

- **i** Bekârlar, evlilere göre daha fazla intihar etmektedirler. Bakmakta yükümlü olunan kişilerin olmaması bireylerin yaşamdaki amaçlarını azaltacağından intiharı seçmelerini kolaylaştırmaktadır. Böyle bir durumda olan birey, tüm amacını kendi kendisine döndürür, toplumsal kümenin dışladığı ya da bireyin kendisini hiç bir kümeye bağlı hissetmediği durumlarda kalan bekarlar daha yoğun intihar etmektedirler.
- **ii** Kadın ve erkeklerde bakmakla yükümlü olduğu kimse bulunmayan kişilerde intiharlar yüksektir. Bireyin bakmakla yükümlü olunan kişi sayısı arttıkça intihar oranı düşmektedir.
- **iii** Kadın intiharlarında yalnız çocuk/ çocuklarına bakmakla yükümlü kadınlarda intihar oranı yüksektir. Boşanma ya da eşinin ölümü sonucu hayat mücadelesinde yalnız kalan kadınlarda, intihar eğilimi artmaktadır.
- **iv.** Yalnız eşine bakmakta olan erkeklerde toplam intiharlar içindeki payı (% 13,87) kadınlara göre (%2,49) hayli yüksektir. Çocuksuz ailelerde ya da yeni evlilerde erkek intiharları kadın intiharlarına göre yüksektir.

İntihar oranlarının coğrafi bölgelere ve illere göre dağılımında ortaya çıkan sonuçlar ise:

- Batı Karadeniz dışında Karadeniz Bölgesi'nde intihar oranı düşüktür.
- **ii.**Ege Bölgesi'nde kıyıda iç kesimlere doğru intihar oranları düşmektedir. Bunun nedeni; kıyıda kentleşmenin daha yoğun olması, kıyıda sanayi ve turizme dayalı ekonomi varken iç Ege'de tarıma dayalı ekonomi olmasıdır.
- Akdeniz Bölgesinde intihar oranı genel olarak Türkiye ortalamasının biraz üstündedir.
- Marmara Bölgesi'nde intihar oranı yüksektir. İntihar sayısı yüksek olan Marmara Bölgesi ve özellikle İstanbul dışı göç yoluyla nüfusunun da artması intihar oranlarının daha az artmasına neden olmaktadır.
- İç Anadolu'da görece sanayileşmiş ve kentsel değerlerin daha belirgin olduğu Eskişehir ve Ankara'nın intihar oranları yüksektir. Kırşehir kırsal niteliğinin baskın olmasına rağmen intihar oranı yüksektir. Diğer kentlerin intihar oranları düşüktür.
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Tunceli, Elazığ, Ardahan, Kars, Iğdır küçük kentler olmalarına rağmen intihar oranları yüksektir. Bu bölgelerin diğer kentlerinde intihar genel olarak düşüktür.
- Türkiye'nin intihar oranlarını belirlemede kentleşme, sanayileşme ve geleneksel değer ve yapıların etkinliği önemli rol oynamaktadır.

Sonuç olarak, her toplumun toplumsal yapısına göre, intihara kolektif bir eğilimi vardır. Başka bir deyişle sanıldığı gibi tersine bireylerin intihar eğilimleri kolektif intihar eğilimlerini değil, kolektif intihar eğilimleri bireylerin intihar eğilimlerini belirler.

Türkiye'de 1993-2002 yılları arasında intihar vakalarında artışlar kaydedilmiştir. Bu artışla birlikte intihar oranı da artmıştır. Bu artışa rağmen Türkiye halen dünyada en düşük intihar oranlarına sahip ülkeler arasındadır. Ekonomik krizler, kentleşme oranında artışlar, toplumsal yapıyı belirleyen kuralların kimi bireyler için anlamsız ve işlemez hale gelişi, kent hayatının bireyi yalnızlığı iten karmaşası, ahlaki yozlaşma gibi bir çok toplumsal neden Türkiye'de 1993-2002 yılları arasında intihar vakalarının artmasına yol açmıştır. Tek bir neden değil, tüm bu nedenler birlikte Türkiye'nin intihar oranına etki etmiştir.

Tunç Boran, KÖKSAY Kurucular Kurulu Üyesi ve KÖKSAY Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Direktörüdür.

KÖKSAY E-Bülteni, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (KÖKSAY) tarafından çıkarılmaktadır. KÖKSAY bağımsız ve bağlantısız, günlük siyasî konumu olmayan bir kurumdur; merkezine Türkiye ve Türk dünyasını alarak araştırmalarını ulusal ve uluslar arası sosyal, siyasî ve stratejik konulara yoğunlaştırır, araştırma ve incelemeler yapar. Dolayısıyla, bu yayında ifade edilen bütün görüşler, değerlendirmeler ve varılan sonuçlar yalnızca yazarlarına aittir.

© 2009, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı. Bütün hakları saklıdır.